

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

הסיוע הניתן לחיילים עולים בודדים עם שחרורם מצה"ל

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240 / 1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

כ"ח באייר תשע"ו

5 ביוני 2016

גרסה מעודכנת: נובמבר 2016

כתיבה: צח בן-יהודה

אישור: אורי טל-ספירו, ראש תחום שירותי מידע

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

3	תמצית
5	1. חיילים בודדים וחיילים עולים בודדים – הגדרות ונתונים
5	2. הטבות לחיילים בודדים במהלך השירות הצבאי
6	3. הטבות לחיילים בודדים לאחר השחרור
9	4. צורכי חיילים עולים בודדים לאחר השחרור
10	5. גופים נוספים המסייעים לחיילים בודדים ולחיילים עולים בודדים שהשתחררו מצה"ל
13	6. פעולות שנעשו לאחרונה כדי לסייע לחיילים עולים בודדים לאחר שחרורם
15	מקורות

תמצית

מסמך זה נכתב לבקשת חבר הכנסת איציק שמולי, והוא עוסק בסיוע הניתן לחיילים עולים בודדים עם שחרורם מצה"ל (להלן: חיילים עולים בודדים משוחררים). יובהר כי המסמך אינו עוסק בצעירים חסרי עורף משפחתי או בחיילים בודדים שאינם עולים, אלא בעיקר בצעירים העולים ארצה כדי לשרת בצבא. יצוין שבעקבות דיון במסמך זה בתאריך 6 ביוני 2016, התקבלו כמה הבהרות מהקדן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים במשרד הביטחון. הבהרות אלו שולבו במסמך זה.

תקופת השירות הצבאי כרוכה בקשיים פיזיים ונפשיים שונים. חיילים בודדים, בין שמשפחתם אינה בישראל ובין שהם מנותקים ממשפחתם, נדרשים להתמודד עם קשיי השירות ללא תמיכה של הוריהם, ועליהם לדאוג למקום מגורים ולכלכל את עצמם בתקופת השירות. התמיכה שחיילים אלו מקבלים במהלך שירותם היא בעלת חשיבות רבה, והיא ניתנת על-ידי גופים כמו צה"ל ומשרד הביטחון, משרד הבינוי והשיכון ומשרד העלייה והקליטה. גם הסוכנות היהודית ועמותות נוספות מעניקות סיוע לחיילים הבודדים ודואגות להם למגורים אצל משפחות מאמצות.

לאחר השחרור מהצבא נפסק רוב הסיוע הייחודי שקיבלו החיילים הבודדים בזמן שירותם הצבאי, והם זכאים לסיוע דומה לזה הניתן לכלל החיילים המשוחררים מטעם הקדן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים. חיילים עולים בודדים נאלצים להתמודד עם הקשיים שכל חייל משוחרר מתמודד עמם בצאתו לאזרחות, אך נוסף על כך עליהם להתמודד עם קשיים נוספים כגון חוסר התמצאות בבירוקרטיה הישראלית, היעדר רשתות חברתיות ומשפחתיות שיסייעו להם ואי-ודאות גדולה יותר לגבי לימודים, תעסוקה ומגורים.

אין נתונים רשמיים על מספר העולים שנשארים בארץ לאחר שחרורם מהצבא, אך באחת ההערכות של משרד העלייה והקליטה נאמר כי כ-30% מהעולים החדשים שהשתחררו בשנת 2010 יצאו מישראל לתקופה הארוכה משנה.¹ כמו כן, לפי הערכה של אחת העמותות המסייעות לאוכלוסייה זו, כ-50% מהחיילים העולים הבודדים המשרתים במסלול מח"ל (מתנדבי חוץ-לארץ – יפורט בהמשך) משנים את הסטטוס שלהם ומבקשים להיות מוגדרים כעולים כדי להישאר בארץ לאחר שחרורם.²

במסמך זה מובאות ההגדרות של חיילים בודדים ושל חיילים בודדים עולים ומוצגים נתונים על מספרם, ולאחר מכן מוצגות ההטבות העיקריות שניתנות להם. עוד מוצגות ההטבות העיקריות הניתנות לכלל החיילים המשוחררים, ובפרט לחיילים בודדים – ובהם עולים בודדים – לאחר שחרורם. אחר כך מוסברים צורכי החיילים העולים הבודדים המשוחררים ומפורטות פעולות שנעשו לאחרונה במטרה לסייע להם במהלך השירות ולאחריו. לבסוף מובאת סקירה של כמה מהקרנות והעמותות המסייעות לחיילים עולים בודדים לאחר שחרורם.

בצבא יש שתי קבוצות של חיילים בודדים: חייל חסר עורף משפחתי – חייל שאינו נמצא בקשר עם משפחתו מדרגה ראשונה הנמצאת בישראל, וחייל בודד מובהק – חייל שהוריו מתגוררים בחו"ל דרך קבע או שהתייתם משני הוריו. בתחילת שנת 2016 שירתו בצבא 6,359 חיילים בודדים משתי הקבוצות, ומהם

¹ דברי יצחק אוחנה, ראש ענף בכיר צעירים, משרד העלייה והקליטה, ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות, [תמיכה בחיילים בודדים עולים ותושבים חוזרים, הנותרים חסרי כל עם שחרורם מצה"ל](#), 23 בפברואר 2016.

² גיוש פלסטר, מנכ"ל המרכז לחיילים בודדים על שם מייקל לוי, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שיחת טלפון, 25 במאי 2016. יצוין כי מרכז המחקר והמידע של הכנסת לא בדק את שיעור העולים העוזבים את ישראל ללא קשר לשירות צבאי.

3,687 חיילים שהגיעו מחו"ל, חלקם חיילים עולים בודדים. בכל שנה מתגייסים לצבא 1,200–1,400 עולים חדשים, וזה גם מספר המשתחררים בכל שנה.

בין ההטבות שניתנות לכלל החיילים הבודדים במהלך שירותם יש הטבות כספיות, הטבות בתחום הדיוור והטבות נוספות כגון הנחות בתשלומי חשמל. נוסף על הטבות אלו, חיילים עולים בודדים זכאים לקבל גם כרטיסי חיוג לחו"ל ומימון טיסה לצורך ביקור ההורים במהלך השירות.

ככלל, יש אחידות בכל הנוגע לסיוע המוענק על-ידי הקרן והיחידה לחיילים משוחררים במשרד הביטחון לכלל החיילים הבודדים. יצוין כי חיילים עולים בודדים משוחררים זכאים לקבל שירותים ממשרד העלייה והקליטה, ככל עולה חדש אחר. גם למשרד הרווחה והשירותים החברתיים אין תוכנית ייעודית לסיוע לחיילים עולים בודדים משוחררים, אך הם עשויים לקבל סיוע במסגרת תוכניות אחרות המיועדות לאוכלוסייה המטופלת במשרד.

הסוכנות היהודית בשיתוף מגוון גופים, ובהם משרד העלייה והקליטה ומשרד הביטחון, מפעילה את תוכנית "כנפיים" – תוכנית רב-שנתית המסייעת לחיילים עולים בודדים בזמן השירות ולאחריו. התוכנית מלווה ומדריכה את החיילים העולים הבודדים לקראת יציאתם לאזרחות ובמשך שנתיים מהשחרור.

בעקבות דיונים שהתקיימו בוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות, החלו משרד העלייה והקליטה, צה"ל, משרד הביטחון והסוכנות היהודית לבחון שיתוף פעולה בנושא, כדי לקדם את הטיפול בחיילים עולים בודדים לאחר שחרורם. משרד העלייה והקליטה בוחן תוספת תקציבית של לפחות 600,000 ש"ח להרחבת התוכנית. במסגרת בחינה זו ביקש המשרד גם ממשרד הביטחון לבחון תוספת תקציבית, אך לפי משרד העלייה והקליטה, בקשה זו טרם קיבלה מענה ממשרד הביטחון.³

הסוכנות היהודית, משרד העלייה והקליטה ומשרד הביטחון קיימו בחודש אפריל 2016 כנס של הארגונים והקרנות המסייעים לחיילים בודדים בדגש על עולים, כדי לבחון שיתוף פעולה ביניהם. כנס נוסף מתוכנן לחודש יוני 2016, ואליו יוזמנו גם נציגי משרד הרווחה והשירותים החברתיים.

כיום יש כמה עמותות וקרנות המסייעות לחיילים עולים בודדים בזמן שירותם הצבאי ולאחריו. בין העמותות והקרנות הללו: קרן מיראז'; קרן גרוס; מועדון הרוטרי; עמותת "אח גדול"; עמותת "מנטור לחיים"; המרכז לחיילים בודדים על שם מייקל לוין; קרן הישג; "הבית של בנג'י"; "נפש בנפש"; "בית חם לכל חייל"; "הלל" ישראל; קרן הידידות, פרויקט כפר עולים וחיילים בודדים ועוד. יצוין שעמותות אלו אינן מקבלות מימון מהקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים במשרד הביטחון, שפועלת מכוח החוק קליטת חיילים משוחררים.

³ יצחק אוחנה, מנהל בכיר אגף צעירים במשרד העלייה והקליטה, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 25 במאי 2016; שיחת טלפון, 25 במאי 2016.

1. חיילים בודדים וחיילים עולים בודדים – הגדרות ונתונים

בצבא יש שתי קבוצות של חיילים המוגדרים חיילים בודדים:⁴

- **חייל חסר עורף משפחתי** – חייל שיש לו קרובי משפחה מדרגה ראשונה בישראל, אך אין לו קשר עמם והוא אינו נתמך על-ידם;
 - **חייל בודד מובהק** – חייל שהתייתם משני הוריו, או חייל שהוריו מתגוררים בחו"ל דרך קבע, בין שעלה לארץ בגפו ובין שהוריו היגרו לחו"ל או יצאו לשליחות בחו"ל לתקופה של חצי שנה ויותר.
- כדי שחייל יוכר כחייל בודד עליו להגיש בקשה לפני גיוסו לצבא או לאחריו.⁵ יודגש כי **מסמך זה מתמקד בחיילים בודדים מובהקים שהם עולים חדשים**.

מנתונים שהוצגו בפני ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות במהלך פברואר 2016 עולה **שבתחילת שנת 2016 שירתו בצבא 6,359 חיילים בודדים, ומהם 3,687 חיילים שהגיעו מחו"ל**.⁶ רוב החיילים מחו"ל הם עולים חדשים, וחלקם הם אזרחי מדינות אחרות שהגיעו לשרת בצה"ל במסלול מח"ל (מתנדבי חוץ-לארץ).⁷ עוד נמסר לוועדה שבכל שנה מתגייסים לשירות צבאי כ-1,200–1,400 עולים חדשים, כ-300 מהם במסלול מח"ל.⁸

2. הטבות לחיילים בודדים במהלך השירות הצבאי

במהלך השירות הצבאי, זכויותיו של חייל בודד מובהק מוסדרות בפקודת מטכ"ל מס' 35.0808 שכותרתה "חיילים בודדים – עקרונות, זכויות ונהלים – שירות חובה". פקודה זו חלה על קצינים וחוגרים בשירות חובה שאינם נשואים ואינם זכאים לתשלומי משפחה. חייל שהוכר על-ידי צה"ל כחייל בודד מקבל תעודה המקנה לו סיוע והטבות שונות.⁹ בהמשך פרק זה מפורטים סוגי הסיוע העיקריים הניתנים לחיילים בודדים.

במהלך שירותם הצבאי, כל החיילים הבודדים זכאים למגוון הטבות, ובהן:¹⁰

• הטבות כספיות:

- דמי קיום חודשיים מוגדלים לעומת חיילים שאינם בודדים;
- תוספת לחימה מוגדלת לחייל בודד המשרת במערך הלוחם;
- מענקים לרכישת מזון.

⁴ איתי פידלמן, סיוע לחיילים בודדים בצה"ל, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 5 בנובמבר 2013. שם.

⁵ ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות, תמיכה בחיילים בודדים עולים ותושבים חוזרים, הנתרים חסרי כול עם שחרורם מצה"ל, 23 בפברואר 2016; מכתב ממשרד העלייה והקליטה אל מנכ"ל משרד הביטחון בנושא: גיבוש תוכנית משותפת לתמיכה בחיילים עולים בודדים משוחררים, 10 במרץ 2016.

⁶ **מסלול מח"ל** מיועד לבני-נוער יהודים בני 18–24 מרחבי העולם המבקשים להתנדב לשירות צבאי ולהתגייס לצה"ל במעמד תייר, כלומר הם אינם בעלי אזרחות ישראלית. בין המתנדבים יש גם בניו להורים ישראלים שמרכז חייהם אינו בישראל, ולמרות היותם בעלי אזרחות ישראלית הם יכולים להתגייס במסלול זה. רבים מהם מוכרים כחיילים בודדים. יובהר שמסלול זה לא נועד לעולים חדשים, והחיילים משרתים במסגרתו במשך 18 חודשים. משרד הביטחון, האגף הביטחוני-חברתי, מח"ל – מתנדבי חוץ-לארץ, כניסה: 25 במאי, 2016; צה"ל, עולים על מדים, מח"ל (מתנדבי חוץ-לארץ) בקשת התנדבות, כניסה: 25 במאי 2016.

⁷ דברי גיל בן שאול, רמ"ח פרט בצה"ל, ונמרוד ארזואן, סגן מפקד מיטב, צה"ל, ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות, תמיכה בחיילים בודדים עולים ותושבים חוזרים, הנתרים חסרי כול עם שחרורם מצה"ל, 23 בפברואר 2016.

⁸ איתי פידלמן, סיוע לחיילים בודדים בצה"ל, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 5 בנובמבר 2013. שם.

• הטבות בתחום הדיור :

- סיוע בשכר דירה ובהוצאות אחזקת הדירה לחיילים השוכרים דירה בשוק החופשי;¹¹
- מגורים בדירות חיילים בודדים של האגודה למען החייל, בבית החייל או אצל משפחה מאמצת בקיבוץ או בעיר.

• הטבות נוספות:¹²

- הנחה במחיר החשמל;
- פטור מתשלום אגרת רשות השידור וארנונה במהלך השירות;
- במקרה שחייל נזקק או חייל בודד המביע בפני מפקדו מצוקה כלכלית, רשאי מפקד או סגל הת"ש לסייע לו באמצעות מענק לבעיה כלכלית דחופה, מענק בזק, הלוואה, הלוואה מיידית, קרן סיוע, תווי מג"ד או תווי מפקד.
- סדנאות הכנה לאזרחות לאוכלוסיות ייעודיות לרבות חיילים בודדים, לקראת סיום שירותם, בשיתוף הסוכנות, משרד העלייה והקליטה, קרן גרוס ומשרד הביטחון – הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים.¹³

הטבות נוספות שניתנות לחיילים עולים בודדים:¹⁴

- כרטיסי חיוג לחו"ל;
- תווי קנייה בפסח ובראש השנה;
- מימון טיסה לצורך ביקור ההורים פעם אחת במהלך השירות;
- מימון הטסת חירום של החייל במקרה של פטירת קרוב משפחה מדרגה ראשונה בחו"ל;
- משרד העלייה והקליטה נותן מענק חודשי בגובה שכר טוראי, ובתנאי שהעולה התגייס לצבא עד חמש שנים מיום קבלת מעמד עולה חדש. חייל עולה חדש מאתיופיה שהוכר כחייל בודד זכאי לסיוע אם התחיל את שירותו הצבאי בתוך עשר שנים מיום קבלת מעמד עולה, והמענק שהוא יקבל מהמשרד גדול מהמענק שניתן לחייל עולה בודד אחר.

3. הטבות לחיילים בודדים לאחר השחרור

לאחר השחרור משירות צבאי, כל החיילים המשוחררים זכאים למגוון הטבות, שעוגנו בחוק קליטת חיילים משוחררים, התשנ"ד-1994. בפרק זה מובאת סקירה של ההטבות העיקריות הניתנות לכלל החיילים המשוחררים ולחיילים בודדים משוחררים.

הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים שבמשרד הביטחון, שהוקמה מכוח החוק האמור, מעניקה הטבות שכלל החיילים המשוחררים זכאים להן, ובהן הטבות אלו:

- **מענק שחרור** התלוי בסוג השירות ובאורכו;¹⁵

¹¹ יצוין שהסיוע בשכר הדירה ניתן בסיוע משרד הבינוי והשיכון.

¹² עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 27 באוקטובר 2015.

¹³ חמדה מרק, מנהלת הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים, משרד הביטחון, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 20 ביולי 2016.

¹⁴ איתי פידלמן, סיוע לחיילים בודדים בצה"ל, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 5 בנובמבר 2013; משרד העלייה והקליטה, אגרת ההטבות שלהן זכאי חייל בודד והדרכים למימושו, כניסה: 23 במאי 2016.

¹⁵ הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים, מענק שחרור, כניסה: 23 במאי 2016.

- **פיקדון אישי** התלוי בסוג השירות ובאורכו, וניתן לממשו בחמש השנים שלאחר סיום שירות החובה או השירות הלאומי-אזרחי לאחת משש המטרות המנויות בחוק: לימודים, הכשרה מקצועית, הקמת עסק, דיור, נישואים או לימוד נהיגה ברכב פרטי;¹⁶
 - **מימון השלמת 12 שנות לימוד**;¹⁷
 - **מימון מלגות לימודים ודמי קיום במוסדות שונים (במכללות, באקדמיה, במכינות קדם-אקדמיות וכיוצא בזה)**;¹⁸
 - **סיוע במציאת עבודה** – ייעוץ ואבחון תעסוקתי על-ידי פסיכולוג תעסוקתי במכוני אבחון מקצועיים במחיר מיוחד לחיילים משוחררים; חיילים בודדים משוחררים זכאים **למימון מלא**.¹⁹
 - **ייעוץ בלשכות המחוזיות של הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים** – הייעוץ כולל הסבר על זכויותיהם של חיילים משוחררים והכוונה ללימודים. כמו כן אפשר לקבל ייעוץ ואבחון תעסוקתי במכוני אבחון מקצועיים במחיר מיוחד לחיילים משוחררים;²⁰
 - **חברות במועדון "בהצדעה"** המציע לחיילים משוחררים ולחיילי מילואים בשירות פעיל מגוון פעילויות, המסובסדות על-ידי צה"ל, בתחומי תרבות, פנאי ורווחה.²¹
- הטבות ממשלתיות נוספות שניתנות לכלל החיילים המשוחררים:
- שירות צבאי הוא אחד מהקריטריונים לקביעת הזכאות להשתתפות בכמה **תוכניות של משרד הבינוי והשיכון**;²²
 - **מלגות לימודים** ממגוון קרנות.²³ יצוין כי סטודנטים שהם עולים חדשים זכאים לקבל מלגות לימודים וקיום ממשרד העלייה והקליטה, ותקופת הזכאות היא 36 חודשים מיום קבלת מעמד עולה. תקופה זו אינה כוללת שירות צבאי או שירות לאומי;²⁴
 - **נקודות זיכוי נוספות במס הכנסה** במשך 36 החודשים הראשונים לאחר השחרור;²⁵

¹⁶ הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים, **פיקדון אישי**, כניסה: 23 במאי 2016.

¹⁷ חמדה מרק, מנהלת הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים, משרד הביטחון, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 20 ביולי 2016.

¹⁸ מלגות הלימודים ודמי הקיום במוסדות שונים כוללים דמי קיום חודשיים לחיילים משוחררים זכאים הלימודים להשלמה או שיפור בגרויות במכינות קדם אקדמיות; הנחה בשכר הלימוד לקורס הכנה לבחינה הפסיכומטרית במכוני לימוד שבהסדר עם הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים; מימון מלגת שכר לימוד בגובה של 90% לשנת הלימודים הראשונה – ובמקצועות נבחרים גם עבור שנת הלימודים השנייה – לכל חייל משוחרר הלומד במסלול טכנאים/הנדסאים במכללות מוכרות להנדסאים; מימון שנה א' לתואר ראשון לכל חייל משוחרר הלומד במכללות באזורי סיוע מסוימים; מלגות שכר לימוד לשנה א' לתואר ראשון בכל מוסדות הלימוד האקדמיים בארץ המוכרים על-ידי מ"ג, לחיילים משוחררים הגרים בפריפריה; מלגות שכר לימוד למכינה קדם-אקדמית ומימון מחצית שכר לימוד לשלוש שנות תואר לחיילים משוחררים הגרים בפריפריה; שם.

¹⁹ חמדה מרק, מנהלת הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים, משרד הביטחון, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 20 ביולי 2016.

²⁰ הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים, **מידע על ייעוץ והכוונה**, כניסה: 6 ביוני 2016.

²¹ הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים, **מועדון בהצדעה**, כניסה: 23 במאי 2016.

²² הרחבה ראו: ד"ר עדי ענבר, **הטבות ממשלתיות בדיור ליוצאי צבא ולמשרתי מילואים**, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 10 באפריל 2016.

²³ הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים, **מלגות לימודים**, כניסה: 23 במאי 2016.

²⁴ משרד העלייה והקליטה, **מי זכאי**, כניסה: 1 ביוני 2016.

²⁵ הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים, **מס הכנסה**, כניסה: 23 במאי 2016.

- **פטור מתשלום דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות** בחודשיים שלאחר השחרור, לחיילים משוחררים שאינם עובדים בחודשים אלו;²⁶
 - **פטור מתשלום ארנונה** עד תום ארבעה חודשים מיום השחרור;²⁷
 - **דמי אבטלה** במהלך השנה הראשונה לשחרור ולתקופה של 70 ימים לכל היותר, אם החייל המשוחרר השלים לפחות שישה חודשי עבודה מלאים;²⁸
 - **מענק עבודה נדרשת** אם החייל המשוחרר עבד במשך שישה חודשים מלאים לפחות באחד מהתחומים שהוגדרו כעבודה נדרשת;²⁹
 - **קופות-החולים נותנות הטבות לחיילים משוחררים** שמצטרפים לקופה עם שחרורם.³⁰
- מעבר להטבות שניתנות לכל החיילים המשוחררים, חיילים בודדים משוחררים זכאים להטבות נוספות מהקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים ובהן הטבות אלו:
- **לינה בבתי החייל של האגודה למען החייל ברחבי הארץ** עד שישה חודשים מהשחרור, במימון משרד הביטחון;³¹
 - **מענק חד-פעמי לסיוע בשכר הדירה** בסך 6,000 ש"ח. יובהר כי המענק תלוי בקבלת מימון מוועדת העיזבונות או מהאפוטרופוס הכללי, בהתאם לבקשה שמגישה הקרן כל שנה;³²
 - **מימון מלא של שכר הלימוד במכינות קדם-אקדמיות, ודמי קיום מוגדלים לעומת חיילים משוחררים שאינם בודדים.**³³
 - **מימון קורס ההכנה למבחן הפסיכומטרי ודמי ההרשמה למבחן.**
- מהקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים נמסר כי **הקרן רואה בחיילים הבודדים אוכלוסייה ייחודית הראויה לתעדוף ולכן ניתנות להם הטבות ב"מסלול ירוק", כלומר, ללא בדיקת עמידתם במבחן הכנסות, כנהוג מול חיילים משוחררים שאינם חיילים בודדים. עוד נמסר מהקרן שלמרות ההבדלים בין חיילים בודדים ילידי הארץ לחיילים בודדים עולים, ראוי להתייחס לשתי אוכלוסיות אלו ללא הבחנה. כמו כן, במסגרת חוק חיילים משוחררים אין לקרן אפשרות להעניק סיוע כספי לעמותות ולקרנות המסייעות לחיילים בודדים משוחררים או לחיילים עולים בודדים משוחררים.**³⁴

²⁶ הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים, תשלומי דמי ביטוח לאומי, כניסה: 23 במאי 2016.

²⁷ עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 27 באוקטובר 2015.

²⁸ הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים, דמי אבטלה, כניסה: 23 במאי 2016.

²⁹ הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים, עבודה נדרשת, כניסה: 23 במאי 2016.

³⁰ רובן מפרסמות שחיילים משוחררים המצטרפים לקופה תוך שנה ממועד השחרור יקבלו פטור מתשלום דמי חבר בשנה הראשונה לחברותם ופטור מתקופות המתנה לזכויות שונות. אחת מהקופות מעניקה שלושה חודשי ביטוח נסיעות לחו"ל חינם (עד שנה וחצי מיום השחרור, לנסיעה אחת בלבד) ומגוון הטובות נוספות. שירותי בריאות כללית, שאלות ותשובות, כניסה: 23 במאי 2016; מכבי שירותי בריאות, כל המידע לקראת השחרור מצה"ל, כניסה: 23 במאי 2016; קופת-חולים לאומית, חיילים משוחררים וצעירים, כניסה: 23 במאי 2016.

³¹ הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים, טוב לדעת, כניסה: 23 במאי 2016; האגודה למען החייל, בית חם – בתי חייל, כניסה: 1 ביוני 2016.

³² הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים, מענקים מיוחדים, כניסה: 23 במאי 2016; חמדה מרק, מנהלת הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים, משרד הביטחון, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שיחת טלפון, 5 ביוני 2016.

³³ שם.

³⁴ חמדה מרק, מנהלת הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים, משרד הביטחון, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שיחת טלפון, 5 ביוני 2016. דוא"ל, 20 ביולי 2016. יצוין כי בנוסף לאמור, הקרן נותנת מימון מלא למכינה להשלמת בגריות או לשיפורן ולהכנה לבחינה הפסיכומטרית או למבחן מימ"ד (בחינת קבלה למכינות הקדם אקדמיות).

מהאגף לצעירים במשרד העלייה והקליטה נמסר למרכז המחקר והמידע של הכנסת כי נוהל התמיכה של המשרד בעמותות אינו מתמקד בעמותות ובארגונים המסייעים לחיילים עולים בודדים, אך המשרד שוקל לשנות זאת כך שתתאפשר תמיכה בעמותות וארגונים הפועלים בתחום זה. עוד נמסר כי משרד העלייה והקליטה פועל להשגת מימון בסך 600,000 ש"ח להרחבת הפעילות בתוכנית "כנפיים" (יפורט להלן בפרק 5). יצוין כי משרד העלייה והקליטה מסייע לחיילים עולים בודדים לאחר שחרורם כפי שהוא מסייע לכל עולה חדש, בהשכלה גבוהה, בתעסוקה, ביזמות ובהנגשת שירותים. כמו כן המשרד מממן רכזי עולים במרכזי הצעירים שברשויות המקומיות, המסייעים לעולים צעירים, ובהם כאלה שהשתחררו מהצבא.³⁵

ממשרד הרווחה והשירותים החברתיים נמסר כי אין למשרד תוכנית ייעודית לסיוע לחיילים עולים בודדים משוחררים. עם זאת, הם עשויים לקבל סיוע במסגרת תוכניות אחרות המיועדות לאוכלוסייה המטופלת במשרד, כגון תוכנית להשלמת 12 שנות לימוד הניתנת לאוכלוסייה שזקוקה לשירותי הרווחה.³⁶

4. צורכי חיילים עולים בודדים לאחר השחרור

גופים המסייעים לחיילים בודדים לאחר שחרורם, ובהם לחיילים עולים בודדים (יפורט להלן בפרק 5), מעריכים כי לחיילים עולים בודדים יש כמה צרכים ייחודיים מעבר לצורכי חיילים בודדים שאינם עולים. להערכת הגורמים השונים, יש הבדלים בצרכים של חיילים בודדים משוחררים ללא עורף משפחתי, למשל יוצאי החברה החרדית שנדרשים להשלים שנות השכלה ובחינות בגרות, לעומת חיילים עולים בודדים משוחררים שנדרשים להתמודד עם קשיי שפה, קשיים במציאת תעסוקה, פערי תרבות ותחושת חוסר שייכות.³⁷

אלה הצרכים העיקריים של חיילים עולים בודדים משוחררים, לפי תשובות הגופים המסייעים להם לפניית מרכז המחקר והמידע:

- **שיפור רמת העברית**, מאחר שהעברית שנרכשה בזמן השירות הצבאי אינה מספיקה לחיים האזרחיים ולשוק התעסוקה בישראל;³⁸
- **התמודדות מול הביורוקרטיה הישראלית ומימוש זכויות**;
- **יצירת קהילה חברתית** תומכת בזמן השירות ולאחריו;
- **חיזוק הזהות הישראלית** וחיבור העולים הבודדים לחברה הישראלית;
- **הכוונה וייעוץ בבחירת מקצוע ובבחירת תחום לימודים** (אקדמי או מקצועי);

³⁵ יצחק אוהנה, מנהל בכיר אגף צעירים במשרד העלייה והקליטה, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 5 ביוני 2016; שיחת טלפון, 5 ביוני 2016.

³⁶ ענת שגב, מתאמת הקשר עם הכנסת במשרד הרווחה והשירותים החברתיים, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שיחת טלפון, 5 ביוני 2016.

³⁷ איתי קנר, מנכ"ל עמותת "מנטור לחיים", מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שיחת טלפון, 24 במאי 2016; מירה קידר, מנהלת אגף רווחה ומשאבי התמודדות בסוכנות היהודית, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שיחת טלפון, 5 ביוני 2016; עמיחי ספירא, מנהל התוכנית לחיילים בודדים ישראלים, המרכז לחיילים בודדים על שם מייקל לוי, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שיחת טלפון, 5 ביוני 2016.

³⁸ יצוין כי צעירים העולים לישראל לפני השירות הצבאי לומדים עברית באולפן בסמוך לעלייתם. לעומת זאת, עולים שמגיעים לישראל לשירות צבאי במסגרת גרעין צב"ר (מיזם בשיתוף תנועת הצופים, האגף הביטחוני-חברתי במשרד הביטחון ומשרד העלייה והקליטה שמסייע ליהודים ולילדים להורים ישראלים בגילי 18–24 המתגוררים בחו"ל ומעוניינים לחזור לחיות בישראל ולשרת שירות מלא בצה"ל) משתתפים באולפן מקוצר שנמשך כשלושה חודשים. לאחר גיוס העולים, ובהתאם לרמת העברית שלהם, הם נשלחים לקורס עברית בבסיס מחו"ה אלון. לאחר השחרור, העולים האלה אינם זכאים ללמוד באולפן נוסף. אורלי צוקרמן, מנהלת תוכניות קליטה מערב-חמ"ע, הסוכנות היהודית, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שיחת טלפון, 5 ביוני 2016.

- **סיוע בדמי קיום** – סיוע כספי שניתן בזמן הלימודים האקדמיים או המקצועיים, למשל לצורך קניית מזון, כדי לאפשר השקעה בלימודים על-פני השקעת זמן רב בעבודה;
- **סיוע כלכלי למגורים** נוכח העלייה של מחירי הדיור בשנים האחרונות.

5. גופים נוספים המסייעים לחיילים בודדים ולחיילים עולים שהשתחררו מצה"ל

להלן סקירה של כמה מהגופים האזרחיים העיקריים המסייעים לחיילים בודדים ולחיילים עולים בודדים לאחר שחרורם מהצבא.³⁹

- **תוכנית "כנפיים"**⁴⁰ – תוכנית "כנפיים" מייסודה של **הסוכנות היהודית** מעניקה שירותים לחיילים עולים בודדים שמשרתים בצה"ל או שהשתחררו ממנו וזקוקים לסיוע. התוכנית החלה לפעול בשנת 2005 בשיתוף פעולה של הסוכנות היהודית, משרד העלייה והקליטה ו**קרן מיראז'**,⁴¹ בסיוע גורמים בצה"ל. בכל שנה משתתפים בתוכנית כ-800 חיילים בודדים משוחררים ב-12 מדינות, והסיוע נמשך כשנתיים לאחר השחרור.⁴² **הסוכנות פועלת מול גורמים בצבא במטרה להוסיף כ-400 מקומות בשנה** (להרחבה ראו בפרק הבא).

התוכנית מסייעת לעולים בודדים העומדים להתגייס לצבא עם הגעתם לישראל, מפנה אותם לתוכניות של הסוכנות היהודית ונותנת להם סיוע והכוונה פרטניים או קבוצתיים לפני הגיוס, וכן סיוע פרטני בזמן השירות עצמו. חלק מרכזי של התוכנית מתחיל בסדנת הכנה לאזרחות בת חמישה ימים, שאליה מגיעים חיילים עולים בודדים כשלושה חודשים לפני שחרורם כדי לשמוע הרצאות והדרכות על המעבר לאזרחות, על זכויות של חיילים משוחררים ושל עולים חדשים, על נושאים פיננסיים, על השתלבות בשוק התעסוקה ועל ההתנהלות מול המוסד לביטוח לאומי ורשויות המס. כמו כן החיילים מקבלים ייעוץ אישי על אפשרויות של מסלול קריירה. **לאחר השחרור ולמשך תקופה של שנתיים, חיילים עולים בודדים רשאים להמשיך ולהיפגש עם היועץ האישי שמונה להם מטעם התוכנית, בהתאם לצרכיהם.** יועצים אלו הם אנשי מקצוע בתחומים פסיכולוגיה וכלכלה וכן מאמנים אישיים.⁴³

במסמך מטעם משרד העלייה והקליטה והסוכנות היהודית מפברואר 2016, הסוקר את פעילות תוכנית "כנפיים", מוצעות דרכים להרחבתה. אלה כמה מההצעות: הגדלת פעילות התמיכה וההכנה מול צעירים עולים לפני גיוסם לשירות צבאי; תמיכה במערך הליווי של "אח גדול" (ראו פירוט בהמשך) כדי להגיע לחיילים נוספים, והקמת מערך סיוע משפטי לחיילים עולים בודדים; ארגון "כנס אמצע שירות" כדי לסייע לחיילים העולים הבודדים להתמודד עם השחיקה מהשירות, לחזק את המוטיבציה שלהם ולהציג בפניהם דרכים להתנהלות כלכלית נכונה; הקצאת סיוע כלכלי לצורכי קיום ושכר עד לשנתיים ממועד השחרור, באמצעות מענק חודשי בסך 2,500 ש"ח; שילוב מתנדבי עמותת "אח גדול"

³⁹ יובהר כי הרשימה שלהלן אינה סוקרת את כלל הגופים המסייעים לחיילים בודדים משוחררים, וכי משרדי ממשלה או הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים לא יוזכרו בשנית.

⁴⁰ הסוכנות היהודית לארץ-ישראל, **כנפיים לצעירים**, כניסה: 23 במאי 2016; **כנפיים - wings**, כניסה: 23 במאי 2016.

⁴¹ **קרן מיראז' ישראל למען קהילת יוצאי איראן** היא גוף פילנתרופי הפועל למען קהילת יוצאי איראן בישראל, שהוקם בשנת 1998. קרן מיראז', **על הקרן**, כניסה: 23 במאי 2016.

⁴² מירה קידר, מנהלת אגף רווחה ומשאבי התמודדות בסוכנות היהודית, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שיחת טלפון, 25 במאי 2016.

⁴³ Wings, **The Transition from Soldier to Proud Israeli Citizen**, accessed: 23 may, 2016.

בתוכנית (ראו פירוט בהמשך); הפעלת תוכנית ייעודית לקראת שחרור לבוגרי מח"ל המעוניינים לעלות לארץ. יישום ההמלצות להרחבת התוכנית מוערך בעלות תקציבית של עשרות מיליוני ש"ח.⁴⁴

תוכנית "כנפיים" פועלת בשיתוף פעולה עם גופים נוספים המסייעים לחיילים הבודדים, ובהם: **קרן ההנצחה על שם יוסף ש' וקרולין גרוס לקידום חיילים משוחררים**; **מועדון הרוטרי**,⁴⁵ שמפעיל מיזם סיוע לחיילים עולים בודדים משוחררים ומסייע למשתחררים לפי צורכיהם;⁴⁷ **עמותת "אח גדול" למען חיילים בודדים**, הפועלת באופן עצמאי אך גם בשיתוף פעולה עם תוכנית "כנפיים". בעמותה מתנדבים כ-200 חיילים בודדים לשעבר המקיימים קשר רציף עם כ-300 חיילים בודדים ומסייעים להם מניסיונם האישי, במטרה להפיג תחושות בדידות, לתת כלים לקבלת החלטות עצמאיות, להגביר את תחושת המסוגלות ואת השייכות, להפנות לטיפול של גורמים מוסמכים ולסגור מעגל עבור המתנדב עצמו. רבים מהמתנדבים וממקבלי הליווי הם עולים. יודגש שעיקר הליווי של העמותה הוא בשלב ההכנה לגיוס ובזמן השירות הצבאי עצמו.⁴⁸

להערכת הסוכנות היהודית, רוב בוגרי תוכנית "כנפיים" נשארים בארץ לאחר שחרורם מהצבא. לפי הסוכנות, כ-90% מהבוגרים רואים את עתידם בישראל, ו-62% מהבוגרים שבחרו להישאר בארץ גורמים למשפחתם לעלות בעקבותיהם. כמו כן, שביעות הרצון של החיילים העולים הבודדים מהתוכנית גבוהה מאוד.⁴⁹

- **"נפש בנפש" – ארגון "נפש בנפש" פועל לקידום העלייה ממדינות המערב ולקליטה מוצלחת של העולים בישראל.** הארגון פועל בשיתוף פעולה עם ארגון ידידי צה"ל בארצות-הברית (FIDE) ודואג לרווחתם של כ-2,500 חיילים עולים בודדים המשרתים בצה"ל. **הארגון מלווה את החיילים העולים הבודדים ותומך בהם טרם העלייה וטרם הגיוס, במהלך השירות הצבאי ולאחריו ובהסתגלות לחיי האזרחות.** החיילים העולים הבודדים מקבלים לקראת גיוסם הדרכה, תמיכה חברתית ורגשית, חבילות שי, משפחות מלוות ומענק כספי. **לאחר השירות הצבאי החיילים העולים הבודדים מקבלים ייעוץ בבחירת מקצוע, סיוע בהשמה והכוונה בבחירת מסלול לימודים אקדמיים, והם מוזמנים להשתתף באירועים חברתיים לחיילים משוחררים.**⁵⁰
- **עמותת "מנטור לחיים" – עמותה המסייעת לחיילים בודדים משוחררים להשתלב בחברה הישראלית.** העמותה מכשירה חונכים בוגרים, המכונים מנטורים, המלווים חיילים בודדים משוחררים בתחילת

⁴⁴ ההערכה היא שיידרשו 24 מיליון ש"ח לשנה בעבור 800 חיילים בשנה הראשונה, ובשנה השנייה, כשייוספו 800 חיילים לתוכנית, הסכום יגיע ל-48 מיליון ש"ח. כמו כן, עלות ההקמה של שלושה מערכים חדשים במסגרת התוכנית – מערך התנדבותי, מערך תמיכה חברתית, אקדמית ותעסוקתית ומערך לחיזוק זהות יהודית ישראלית – מוערכת ב-460,000 ש"ח. משרד העלייה והקליטה והסוכנות היהודית לארץ ישראל תוכנית "כנפיים" – פלטפורמה מורחבת לטיפול בחיילים עולים בודדים, פברואר 2016.

⁴⁵ **קרן גרוס** הוקמה בשנת 1988 כדי לסייע למשוחררי צה"ל והשירות הלאומי-אזרחי להשתלב בחיים האזרחיים באמצעות מתן מלגות לימודים ובייזום ותמיכה בפרויקטים המקדמים חיילים משתחררים ומשוחררים. קרן גרוס, **נא להכיר**, כניסה: 26 במאי 2016.

⁴⁶ **מועדון הרוטרי** הוא ארגון עולמי של בעלי מקצועות חופשיים, מנהלים, עצמאיים ושכירים המאוגדים במועדונים חברתיים הפועלים לטיפול קשרים מקצועיים ומעורבות אקטיבית בחיי הקהילה ולקידום פרויקטים הומניטריים התנדבותיים בקהילות העולם. רוטרי ישראל, **אודותינו**, כניסה: 23 במאי 2016.

⁴⁷ רוטרי ישראל, **פרויקט רוטרי לחיילים משוחררים עולים בודדים**, כניסה: 23 במאי 2016.

⁴⁸ **עמותת "אח גדול"** היא יוזמה חברתית של סטודנטים מתנדבים שהיו חיילים בודדים. **אח גדול למען חיילים בודדים, אודות**, כניסה: 26 במאי 2016.

⁴⁹ מירה קידר, מנהלת אגף רווחה ומשאבי התמודדות בסוכנות היהודית, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 31 במאי 2016; שיחת טלפון, 1 ביוני 2016.

⁵⁰ "נפש בנפש", **חיילים בודדים עולים**, כניסה: 29 במאי 2016.

דרכם באזרחות. כל חייל משוחרר שמאומץ על-ידי העמותה מקבל מנטור אישי המלווה אותו בכל צורך.⁵¹ לדברי איתי קנר, מנכ"ל העמותה, כיום מתנדבים בעמותה 600 מנטורים, ועד סוף שנת 2016 צפויים להיות 1,000 מנטורים. כל מנטור מלווה חייל בודד משוחרר, **ויותר מ-300 מהחיילים הבודדים המשוחררים המקבלים ליווי הם עולים**. עוד ציין מנכ"ל העמותה כי נכון להיום, כל החיילים העולים הבודדים שקיבלו ליווי מהעמותה נשארו בארץ, למעט אחד. יצוין כי העמותה אינה מקבלת סיוע ממשרד הביטחון.⁵²

- **המרכז לחיילים בודדים על שם מייקל לוין**⁵³ – עמותה שנוסדה על-ידי חיילים בודדים משוחררים כדי לתמוך ולעזור לדור הבא של חיילים בודדים, שחלקם עולים, בכל תחומי החיים, בצבא ובאזרחות. העמותה יוצרת קהילה של חיילים בודדים שתומכים אחד בשני, בין היתר בייעוץ ובפעילויות חברתיות כמו ימי כיף, טקסים, ארוחות שבת וחג ואירועים חברתיים וחינוכיים. יצוין כי העמותה אינה מקבלת סיוע ממשרד הביטחון.⁵⁴
- **קרן הישג** – קרן מלגות זו מעניקה מדי שנה מלגות לימודים לחיילים בודדים משוחררים. המלגה כוללת מימון שכר הלימוד לכל התואר הראשון ותמיכה חודשית להוצאות קיום.⁵⁵ חיילים בודדים משוחררים יכולים להגיש בקשה למלגה בתוך שנתיים משחרורם. לקראת שנת הלימודים תשע"ו הוגשו לקרן כ-900 בקשות; כ-100 חיילים בודדים משוחררים זכו במלגה, כ-70% מהם הם חיילים עולים בודדים משוחררים.⁵⁶
- **בית חם לכל חייל** – העמותה נוסדה במטרה לסייע לחיילים בודדים, לחיילים ללא עורך משפחתי⁵⁷ ולחיילים נזקקים במצוקה ולאפשר להם להשלים שירות צבאי מלא. העמותה מספקת מגוון סוגים של סיוע ופתרונות, כגון עזרה בדיוור, משפחות מאמצות, תמיכה רגשית וכלכלית, סיוע בהתמודדות מול ביורוקרטיה, מלגות לימודים והשמה לחיילים משוחררים, סיוע כלכלי במשך כמה חודשים לאחר השחרור ועוד.⁵⁸
- **הבית של בנג'י** – הבית של בנג'י על שם בנג'י הילמן⁵⁹ הוא מבנה שנפתח בשנת 2013 ברעננה ומשמש בית מגורים לחיילים קרביים בודדים. כיום מתגוררים במבנה 50 חיילים וחיילות, כשני-שלישים מהם הם חיילים עולים בודדים. עם סיום הבנייה של קומה נוספת, באוגוסט 2016, צפויים להיכנס 25 חיילים נוספים. הבית מספק שלוש ארוחות חמות ביום, שירותי כביסה וקהילה תומכת, בין היתר

⁵¹ עמותת "מנטור לחיים" – העמותה למען חיילים בודדים משוחררים, **דף הבית**, כניסה: 29 במאי, 2016.

⁵² איתי קנר, מנכ"ל עמותת מנטור לחיים, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שיחת טלפון, 24 במאי 2016, 5 ביוני 2016.

⁵³ מייקל לוין ז"ל נולד ב-17 בפברואר 1984, ועלה לישראל מפילדלפיה בשנת 2002. עם עלייתו לארץ הוא התגייס לחטיבת הצנחנים. בעת ששהה בחופשה עם משפחתו בארצות-הברית פרצה מלחמת לבנון השנייה, והוא שב מייד לישראל כדי להצטרף למחלקתו. המחלקה נשלחה לכפר עייתא א-שעב בלבנון, ומייקל לוין נהרג שם, ב-1 באוגוסט 2006. המרכז לחיילים בודדים על שם מייקל לוין, **מייקל לוין ז"ל**, כניסה: 15 בנובמבר, 2016.

⁵⁴ המרכז לחיילים בודדים על שם מייקל לוין, **אודותינו**, כניסה: 29 במאי, 2016; עמיחי ספירא, מנהל התוכנית לחיילים בודדים ישראלים, המרכז לחיילים בודדים על שם מייקל לוין, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שיחת טלפון, 5 ביוני 2016.

⁵⁵ **קרן הישג**, כניסה: 29 במאי 2016.

⁵⁶ שיר, מנהלת אדמיניסטרטיבית, קרן הישג, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שיחת טלפון, 30 במאי 2016.

⁵⁷ כאמור, חייל ללא עורך משפחתי הוא חייל שיש לו קרובי משפחה מדרגה ראשונה בישראל אך הוא אינו מקיים עמם קשר או נתמך על-ידם.

⁵⁸ בית חם לכל חייל, **אודות העמותה, ליווי חיילים בודדים חולים ופצועים, תמיכה בחיילים משוחררים**, כניסה: 29 במאי 2016.

⁵⁹ בנג'י הילמן ז"ל נולד ב-3 באוקטובר 1979 בלונדון, ומשפחתו עלתה לישראל בדצמבר 1983. הוא התגייס לצה"ל בשנת 1998 ושירת ביחידת "אגוז" שבחטיבת גולני. במלחמת לבנון השנייה בנג'י הילמן שימש מפקד פלוגה ביחידה ונהרג בכפר מרון א-ראס ב-20 ביולי 2006. **הבית של בנג'י, בנג'י הילמן ז"ל**, כניסה: 15 בנובמבר 2016.

בסיוע משפחות מקומיות שמאמצות את החיילים. כל חייל מקבל חדר משלו לתקופת שירותו הצבאי ולתקופת ההסתגלות לאזרחות. הבית מפעיל גם מרכז הכוונה וליווי, שמכין לאזרחות 300 חיילים בשנה העומדים לקראת שחרור. יצוין כי מרכז זה פתוח לכל חייל בודד ולא רק לאלה שמתגוררים בבית של בנגי. העמותה מסייעת לחיילים קרביים בודדים בזמן השירות ולאחריו בדיוור וריהוט, במציאת עבודה ובתכנון קריירה, בהכוונה ללימודים מקצועיים או אקדמיים, בהתמודדות מול בירוקרטיה ובמיצוי זכויות, ונותנת ליווי אישי בתוכנית של תכנון פיננסי. העמותה פועלת על בסיס תרומות בלבד.⁶⁰

יצוין כי גם עמותת "הלל" ישראל מסייעת לחיילים חסרי עורף משפחתי, יוצאי המגזר החרדי ויוצאים בשאלה, באמצעות פעילות חברתית-תרבותית, ליווי פרטני, ייעוץ השכלה ותעסוקה ומערך מלגות. **הקרן לזיכרון מסייעת לחיילים בודדים הנמצאים במשבר בזמן השירות ולאחריו באמצעות סיוע בדיוור, במזון ובביגוד ובמתן סיוע משפטי וליווי אישי.** כמו כן **פרויקט כפר עולים וחיילים בודדים** שהוקם סמוך לשדרות מסייע לחיילים בודדים באמצעות הקמת קהילה מאמצת ותומכת המורכבת מחיילים בודדים.⁶¹

6. פעולות שנעשו לאחרונה כדי לסייע לחיילים עולים בודדים לאחר שחרורם

במהלך דיון בוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות, בנושא: [תמיכה בחיילים בודדים עולים ותושבים חוזרים הנותרים חסרי כול עם שחרורם מצה"ל](#), שהתקיים ב-23 בפברואר 2016, קראה הוועדה לגופים המעורבים להכין תוכנית מיידית לסיוע בקליטת חיילים בודדים משוחררים בארץ. נציג הסוכנות היהודית הודיע בדיון כי בשלב הראשון הסוכנות תיקח אחריות על קידום הטיפול ושיתוף הפעולה בין הגופים השונים, ולאחר מכן ייבחן למי אפשר להעביר אותה.⁶²

מבירור שערך מרכז המחקר והמידע של הכנסת מול הסוכנות היהודית עולה כי בעקבות הדיון בוועדה החלה הסוכנות לפעול בשלושה מישורים:

ראשית, התקיים מפגש משותף של הסוכנות היהודית, משרד העלייה והקליטה ומשרד הביטחון כדי לבחון כיצד אפשר לקדם את הטיפול בחיילים עולים בודדים משוחררים.⁶³ לקראת המפגש פנה משרד העלייה והקליטה למשרד הביטחון וביקש את שיתוף הפעולה שלו באמצעות הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים, בדגש על סיוע בדמי קיום ודיוור. **בפנייה זו הודיע משרד העלייה והקליטה למשרד הביטחון שבכוונתו להרחיב את תוכנית "כנפיים" באמצעות בחינת אפשרות לתוספת של לפחות 600,000 ש"ח להרחבת הליווי והסיוע הניתנים בתוכנית.** ממשרד העלייה והקליטה נמסר כי הפנייה טרם קיבלה מענה.⁶⁴ מהקרן לקליטת חיילים משוחררים נמסר כי לפי חוק חיילים משוחררים תקציב הקרן אינו מיועד לעמותות אלא רק למלגות שכר לימוד או דמי קיום לזכאים לכך.⁶⁵

⁶⁰ שאול רורקה, מייסד ומנהל עמותת "הבית של בנגי" ובן-דודו של בנגי הילמן, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שיחת טלפון, 31 במאי 2016; [הבית של בנגי](#), כניסה: 29 במאי 2016.

⁶¹ ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות, [תמיכה בחיילים בודדים עולים ותושבים חוזרים, הנותרים חסרי כול עם שחרורם מצה"ל](#), 23 בפברואר 2016.

⁶² דברי יהודה שרף, מנהל היחידה לעלייה, קליטה ומשימות מיוחדות בסוכנות היהודית, ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות, [תמיכה בחיילים בודדים עולים ותושבים חוזרים, הנותרים חסרי כול עם שחרורם מצה"ל](#), 23 בפברואר 2016.

⁶³ מירה קידר, מנהלת אגף רווחה ומשאבי התמודדות בסוכנות היהודית, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שיחת טלפון, 25 במאי 2016.

⁶⁴ יצחק אוחנה, מנהל בכיר אגף צעירים במשרד העלייה והקליטה, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 25 במאי 2016; שיחת טלפון, 25 במאי 2016.

⁶⁵ חמדה מרק, מנהלת הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים, משרד הביטחון, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 20 ביולי 2016.

שנית, הסוכנות היהודית קיימה שתי ישיבות עם נציגי צה"ל, שעסקו בסוגיית שליחת חיילים עולים בודדים למכינה של תוכנית "כנפיים" במהלך שירותם הצבאי. כיום משתתפים במכינות הללו כ-800 חיילים עולים בודדים, שמקבלים לשם כך שחרור לשבוע מהפעילות השוטפת. כפי שצוין לעיל, בכל שנה משתחררים כ-1,200 חיילים עולים בודדים, כך שיש כ-400 חיילים עולים בודדים שלא משתתפים במכינה. החיילים שלא השתתפו במכינה אינם נהנים מהליווי שהתוכנית מציעה בשנתיים שלאחר השחרור. בעקבות ישיבות אלו, הוחלט שמהמחזור הקרוב, הזימון להשתתף במכינה יישלח לחיילים העולים הבודדים באמצעות מסרונים לטלפונים הניידים האישיים.⁶⁶

שלישית, הסוכנות היהודית, בשיתוף משרד העלייה והקליטה והקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים במשרד הביטחון, ארגנו במהלך אפריל 2016 "שולחן עגול" שבו השתתפו הארגונים הפועלים למען חיילים עולים בודדים. במסגרת הכינוס הוצגו תוכנית "כנפיים" והתוכניות להרחבתה. הארגונים שהשתתפו בכינוס הציגו את פעילותם, וכלל המשתתפים החלו לבחון דרכים לשיתוף פעולה. הכינוס הבא צפוי להתקיים ב-8 ביוני 2016, והסוכנות מקווה שבמסגרתו ייקבעו הליכי שיתוף הפעולה. לכינוס זה יוזמנו גם נציגי משרד הרווחה והשירותים החברתיים, כדי לבחון את שיתוף המשרד בנושא והגדלת תקציב התוכנית.⁶⁷

יצוין כי במהלך הכנסת העשרים הונחו לדיון מוקדם ארבע הצעות חוק פרטיות הנוגעות לחיילים בודדים,⁶⁸ ואחת מהן עוסקת בחיילים בודדים לאחר שחרורם מהצבא. הצעת חוק קליטת חיילים משוחררים (תיקון – תשלום כספי הפיקדון לחיילים בודדים), התשע"ו-2016,⁶⁹ קובעת, בין השאר, כי חיילים בודדים שהגיעו מחוץ-לארץ לשירות צבאי (שלא היו חייבים בו) יקבלו עם שחרורם עד מחצית מכספי הפיקדון לכל מטרה שהיא.

⁶⁶ מירה קידר, מנהלת אגף רווחה ומשאבי התמודדות בסוכנות היהודית, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 31 במאי 2016.

⁶⁷ מירה קידר, מנהלת אגף רווחה ומשאבי התמודדות בסוכנות היהודית, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שיחת טלפון, 25 במאי 2016; דוא"ל, 31 במאי 2016.

⁶⁸ שלוש הצעות החוק האחרות עוסקות בחיילים בודדים בזמן שירותם הצבאי: הצעות חוק מתן פטור מתשלום חשבונות עבור שירותים חיוניים לחיילים בודדים, התשע"ו-2015 (2276/20/פ); הצעת חוק הצמדת תשלומים לחיילים בודדים למדד המחירים לצרכן, התשע"ו-2015 (2269/20/פ); הצעת חוק השוואת תשלומים לחיילים בודדים ילידי ישראל וחיילים בודדים שנולדו מחוץ לישראל, התשע"ו-2015 (2270/20/פ).

⁶⁹ הצעת חוק קליטת חיילים משוחררים (תיקון – תשלום כספי הפיקדון לחיילים בודדים), התשע"ו-2016 (28020/20/פ).

מקורות

חקיקה

[חוק קליטת חיילים משוחררים, התשנ"ד-1994.](#)

הצעות חוק מתן פטור מתשלום חשבונות עבור שירותים חיוניים לחיילים בודדים, התשע"ו-2015, (פ/2276/20).

הצעת חוק קליטת חיילים משוחררים (תיקון – תשלום כספי הפיקדון לחיילים בודדים), התשע"ו-2016, (פ/28020/20).

הצעת חוק הצמדת תשלומים לחיילים בודדים למדד המחירים לצרכן, התשע"ו-2015, (פ/2269/20).

הצעת חוק השוואת תשלומים לחיילים בודדים ילידי ישראל וחיילים בודדים שנולדו מחוץ לישראל, התשע"ו-2015, (פ/2270/20).

מסמכים

ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות, [תמיכה בחיילים בודדים עולים ותושבים חוזרים, הנותרים חסרי כול עם שחרורם מצה"ל](#), 23 בפברואר 2016.

ד"ר עדי ענבר, [הטבות ממשלתיות בדיוור ליוצאי צבא ולמשרתי מילואים](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 10 באפריל 2016.

איתי פידלמן, [סיוע לחיילים בודדים בצה"ל](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 5 בנובמבר 2013.

משרד העלייה והקליטה, [איגרת ההטבות שלהן זכאי חייל בודד והדרכים למימושן](#), כניסה: 23 במאי 2016.

משרד העלייה והקליטה והסוכנות היהודית לארץ-ישראל, [תוכנית "כנפיים" – פלטפורמה מורחבת לטיפול בחיילים עולים בודדים](#), פברואר 2016.

מכתבים ושיחות טלפון

יצחק אוחנה, מנהל בכיר אגף צעירים במשרד העלייה והקליטה, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל ושיחת טלפון, 25 במאי ו-5 ביוני 2016.

חמדה מרק, מנהלת הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים, משרד הביטחון, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שיחת טלפון, 5 ביוני 2016; דוא"ל, 20 ביולי 2016.

גיוש פלסטר, מנכ"ל המרכז לחיילים בודדים על שם מייקל לוי, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שיחת טלפון, 25 במאי 2016.

אורלי צוקרמן, מנהלת תוכניות קליטה מערב-חמ"ע, הסוכנות היהודית, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שיחת טלפון, 5 ביוני 2016.

מירה קידר, מנהלת אגף רווחה ומשאבי התמודדות בסוכנות היהודית, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל שיחות טלפון, 25 במאי, 31 במאי, 1 ביוני ו-5 ביוני 2016.

איתי קנר, מנכ"ל עמותת "מנטור לחיים", מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שיחות טלפון, 24 במאי ו-5 ביוני 2016.

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

שיר, מנהלת אדמיניסטרטיבית, קרן הישג, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שיחת טלפון, 30 במאי 2016.

שאל רורקה, מייסד ומנהל עמותת "הבית של בנג'י" ובן-דודו של בנג'י הילמן, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שיחת טלפון, 31 במאי 2016.

ענת שגב, מתאמת הקשר עם הכנסת במשרד הרווחה והשירותים החברתיים, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שיחת טלפון, 5 ביוני 2016.

אתרי אינטרנט

- <https://www.awis.org.il> : האגודה למען החייל
- <http://www.benjhillman.org> : "הבית של בנג'י"
- <https://lonesoldiercenter.com> : המרכז לחיילים בודדים על שם מייקל לוין
- <http://www.achgadol.org> : עמותת "אח גדול" למען חיילים בודדים
- <http://www.mentorforlife.org.il> : עמותת "מנטור לחיים"
- <http://www.jewishagency.org> : הסוכנות היהודית
- <https://www.hachvana.mod.gov.il> : הקרן והיחידה להכוונת חיילים משוחררים
- <http://www.wings.org.il> : "כנפיים"
- <http://www.maccabi4u.co.il> : מכבי שירותי בריאות
- <http://www.noar.mod.gov.il> : משרד הביטחון, אגף ביטחוני חברתי
- <http://www.moia.gov.il> : משרד העלייה והקליטה
- <http://www.nbn.org.il> : "נפש בנפש"
- <https://www.aka.idf.il> : צה"ל, עולים על מדים
- <http://www.leumit.co.il> : קופת חולים לאומית
- <http://www.heseg.com> : קרן הישג
- <http://www.merage.co.il> : קרן מיראז'
- <http://www.gruss.org.il> : קרן גרוס
- <http://www.clalit.co.il> : שירותי בריאות כללית

הכנסת

מרכז המחקר והמידע